Studia Socialia Cracoviensia 6 (2014) nr 2 (11), s. 97–111
http://dx.doi.org/10.15633/ssc.778

Liubow Derdziak
Instytut Teologiczny we Lwowie (Ukraina)

Problemy i zagrożenia współczesnej rodziny na Ukrainie

Abstract **Problems and treats to the modern Ukrainian family**. This article is devoted to the difficulties encountered by the modern family in Ukraine. These problems are the result of socialist regime in this country, which taught people to be irresponsible and to want easy life. Religious life has also an important impact on the family life. Its level often depends on confession and involvement in the religious life of the church community. Apart from the obvious problems, such as drunkenness, job emigration, divorces, occultism, in the Ukrainian society there are hidden social threats. All these factors have influence on the individuals and the whole nation and destroy relationship in families. All these have negative impact on young people and children who create their new families following those negative patterns.

Prezentowany artykuł jest poświęcony problemom współczesnej rodziny ukraińskiej. Są one wynikiem długotrwałego istnienia ustroju socjalistycznego w tym kraju, który ukształtował w ludziach brak odpowiedzialności i postawę „chodzenia na łatwiznę". Na życie rodzin również niemały wpływ ma życie religijne. Jego poziom często zależy od przynależności do wyznania i zaangażowania się w życie wspólnoty danego kościoła. Oprócz ewidentnych problemów w społeczeństwie ukraińskim, jakimi są pijaństwo, emigracja zarobkowa, rozwody, praktyki okultystyczne, istnieją także ukryte zagrożenia społeczne, które mają podłoże religijne oraz ideologiczne. Wszystko to wpływa na jednostkę oraz cały naród, doprowadzając przede wszystkim do zniekształcenia relacji wewnątrzrodzinnych. Wszelkiego rodzaju zaburzenia negatywnie odbijają się przede wszystkim na dzieciach i młodzieży, która przekłada otrzymane wzorce na nową, powstającą komórkę społeczną.

Keywords: alcoholism, emigration, laicization, occultism, divorce, upbringing

alkoholizm, emigracja, laicyzacja, okultyzm, rozwód, wychowanie

1. Poziom i charakter religijności Ukraińców

Na początku warto zwrócić uwagę na fakt, iż Ukraina jest państwem wielowyznaniowym. Oprócz wielkich konfesji religijnych: prawosławnych – Ukraiński Kościół Patriarchatu Moskiewskiego, Kościół Patriarchatu Kijowskiego, Autokefaliczny Kościół Prawosławny (razem 68,8 proc.), greckokatolickiej (6,9 proc.), rzymskokatolickiej (0,8 proc.), protestanckich (2,2 proc.)[1], jest w nim jeszcze wiele innych[2] (wyznawców islamu jest 0,7 proc., niewielu wyznawców mojżeszowych oraz hinduistów 0,1 proc. i pogan 0,1 proc.[3])[4]. Nie można zapomnieć o nowych ruchach religijnych, które po przybyciu z różnych krajów również na dobre zadomowiły się w społeczeństwie ukraińskim[5]. Jednak trzeba zauważyć, że deklaracja obywatela Ukrainy o przynależności do konkretnego wyznania nie zawsze wiąże się z jego realnym uczestnictwem w życiu wspólnoty danego Kościoła[6]. Wiele osób deklaruje się jako osoby religijne bez przynależności konfesyjnej, czyli są to ludzie „wierzący niekościelni"[7], więc niezaangażowani w życie parafialne i niezwiązani emocjonalnie z daną wspólnotą.

Po odzyskaniu wolności religijnej w 1991 roku religijność ludności ukraińskiej zaczęła się dynamicznie rozwijać, zwłaszcza na terenach zachodnich[8]. Jednak od roku 2009 Ukraińcy stają się coraz mniej religijni. Wyższy poziom religijności wykazują mieszkańcy zachodniej części kraju (86 proc.), niższy – wschodniej (59 proc.)[9]. Również uczestnictwo w praktykach religijnych, czyli w niedzielnych liturgiach, jest zróżnicowane w zależności od części państwa. Na zachodzie stanowi 91 proc., na południu – 48[10]. Spośród ludzi deklarujących się jako wierzący 52,7 proc. uważa, iż wystarczy uczestniczyć w liturgii „od czasu do czasu", to znaczy w wielkie święta – Boże Narodzenie oraz Wielkanoc – i niekiedy w niedzielę[11].

---

[1] *Релігійність в Україні*, www.religion.blox.ua/2014/05/Religijnist-v-Ukrayinisotsiologichnij-vimir.html (11.06.2014).

[2] Zob. *Дані Державного департаменту у справах національностей та релігій. Звіт про мережу церков і релігійних організацій в Україні станом на 01.01.2014 р.,* www.risu.org.ua/ua/index/resourses/statistics/ukr2014/55893/ (11.06.2014).

[3] Religijność Ukraińców przed przyjęciem chrześcijaństwa była zakorzeniona w świecie przyrody. Naród oddawał boską cześć niebu, ziemi, wodzie, ogniowi, roślinom i zwierzętom. *Загальні вияви релігійності*, pidruchniki.ws/12160411/religiyeznavstvo/zagalni_viyavi_religiynosti (11.06.2014). Dzisiaj do tych tradycji nawiązuje RUNwira (РУНВ – Рідна Українська національна віра – Rodzima Ukraińska Wiara Narodowa), która została założona przez Iwana Syłenkę i zarejestrowana w 1966 roku w Chicago (USA). Więcej na ten temat zob. w: Р. Алімамедов, Н. Лозинський, *Погляд християнської церкви на вчення Рідної Української Національної Віри*, www.aratta-ukraine.com/text_ua.php?id=2232 (11.06.2014).

[4] *Релігійність в Україні*, dz. cyt.

[5] Л. Филипович, *Нові релігійні течії України в структурі державно-церковних відносин: стан і перспективи*, www.lfilip56.wordpress.com/нові-релігійні-течії-україни/ (12.06.2014).

[6] *Рівень і характер релігійності українського суспільства*, www.razumkov.org.ua/ukr/files/category_journal/NSD119_ukr_2.pdf (12.06.2014).

[7] M. Паращевін, *Релігія та релігійність в Україні*, Київ 2009, s. 66.

[8] Zob. M. Паращевін, *Релігія та релігійність в Україні*, Київ 2009, s. 7–8.

[9] *Релігійність українців: рівень, характер, ставлення до окремих аспектів церковно-релігійної ситуації і державно-конфесійних відносин*, „Національна Безпека і Оборона" 1 (2013), s. 15, www.razumkov.org.ua/ukr/files/category_journal/poll.pdf (11.06.2014).

[10] *Релігійність українців: рівень, характер, ставлення до окремих аспектів церковно-релігійної ситуації і державно-конфесійних відносин*, dz. cyt., s. 20.

[11] А. Биченко, *Релігійність українського суспільства: рівень, характер, особливості*, Київ 2003, s. 660–661.

Zauważmy, że obecnie religijność, w szczególności na Ukrainie, jest nominalna, czyli jest „formalnym wyznawaniem pewnych elementów kultu konfesji religijnej, co świadczy o zewnętrznym typie religijności”[12]. Przejawia się ona „nie tyle na poziomie światopoglądowym, w tłumaczeniu obrazu świata, ile na poziomie zaspokojenia duchownych i moralnych potrzeb człowieka, zachowania tradycji rodzinnych i dotyczących życia codziennego, obcowania religijnego, odejścia od życiowych kolizji i potrzeb życiowych, wyjaśnienia sensu oraz wartości życia”[13].

2. Sekty

Poczynając od 1990 roku, pomijając wcześniej przybyłe czy też utworzone sekty, takie jak Białe Bractwo[14], w latach 90. na gruncie Kościoła greckokatolickiego powstały dwie groźne sekty. Pierwszą z nich są dohnalowcy – nazwa pochodzi od nazwiska założyciela Dohnała (byłego bazylianina z Czech). Podstawą jej działania jest negatywny stosunek do hierarchii kościelnej, na czele z papieżem. Jednym z aktów przez nią ogłoszonych było nieuznanie papieża Benedykta XVI, czyli „wyłączenie” go z Kościoła katolickiego. W innym ogłoszono przyjęcie święceń biskupich przez niektórych jej członków. 5 kwietnia 2011 roku jej członkowie ogłosili powstanie Bizantyjsko-Katolickiego Patriarchatu na czele z patriarchą Dohnałem. Sekta posiada również 5 klasztorów żeńskich, założonych dzięki działaniom jednego z klasztorów byłych sióstr bazylianek. 29 września 2012 roku Kongregacja do Spraw Wiary wydała Deklarację o kanonicznym statusie samozwańczych greckokatolickich biskupów podhoreckich. Stolica Apostolska nie uznaje święceń biskupich członków sekty oraz święceń przez nich udzielanych. Stąd ostrzeżenie Kongregacji skierowane do wiernych o niebezpieczeństwie przyłączania się do tej grupy[15].

O szkodliwej działalności dohnalowców wśród społeczności ukraińskiej świadczą liczne świadectwa ludzi, którzy napotkali sektę na swojej drodze życiowej[16]. Nazywają ją także „czarną sektą” – być może nazwa ta wypływa z doświadczenia tych, którzy mieli kontakt z jej członkami[17]. Mówi się, że poprzez swoją działalność dążą oni przede wszystkim do rozbijania rodzin, a także do przejmowania ich mienia, zabraniają korzystania z telefonów komórkowych, komputera oraz oglądania telewizji[18]. Członkowie sekty Dohnała nie ograniczają się do wpływu na ludzi świeckich, na różne sposoby wchodzą

[12] *Релігійність в Україні*, www.religion.blox.ua/2014/05/Religijnist-v-Ukrayinisotsiologichnij-vimir.html (11.06.2014).

[13] *Сучасний стан релігійності і не релігійності в Україні*, www.readbookz.com/book/164/4851.html (11.06.2014).

[14] *Марія Деві Христос повернулася в Київ вербувати нових адептів у „Біле братство”*, www.tsn.ua/ukrayina/mariya-devi-hristos-povernulasya-v-kiyiv-verbuvati-novih-adeptiv-v-bile-bratstvo-294052.html (15.07.2014).

[15] *Догналівці – група Догнала*, www.risu.org.ua/ua/index/resourses/directory/~%D0%94/48515/ (15.07.2014).

[16] *Догналівці «допекли» усіх*, www.portal.lviv.ua/article/2013/11/11/180426.html (15.07.2014).

[17] Zob. świadectwo *Як врятувати близьких з лап „підгорецьких вовків” – свідчення*, [w:] www.kyrios.org.ua/news/world/1232-jak-vrjatuvati-blizkih-z-lap-pidgoretskih-vovkiv-svidchennja.html (15.07.2014).

[18] *ЗМІ з'ясували, якими жахіттями займаються „догналівці”*, www.gazeta.lviv.ua/news/2013/09/24/15986 (15.07.2014).

w konflikty z duchowieństwem, grożą, przeszkadzają wiernym w modlitwie[19]. Ich celem jest rozsadzenie Kościoła greckokatolickiego od wewnątrz[20].

Inną religijną „innowacją" na Ukrainie są rzekome objawienia Matki Bożej, która miała dać zmodyfikowane *Credo*. W związku z tymi „objawieniami" w miejscowości Lisznia powstała Katolicka Kaplica Matki Bożej Arki Zbawienia[21]. Nowatorskość tego zrzeszenia polega na dążeniu do zmiany Nowego Testamentu (Jezusowego) na nowszy (Maryjny), który ma obowiązywać wszystkich ludzi[22]. Oprócz Liszni podobny ośrodek istnieje w Tarnopolu, gdzie również została wzniesiona kaplica i jest budowany klasztor. Powstała tam nieuznana przez władze Parafia Świętego Kościoła Katolickiego Niepokalanego Serca Maryi. W obydwu przypadkach centralne miejsce zajmuje woda (w Liszni studnia, w Tarnopolu źródło), którą uważa się za świętą, gdyż ma właściwości lecznicze, a leki jako takie są niepotrzebne i uważane za truciznę[23].

Te ośrodki mają swoich wizjonerów, z którymi rozmawia Matka Boża i którym udziela wskazówek, oczerniając duchowieństwo katolickie. Jednocześnie członkowie tych sekt uważają się za „prawdziwych katolików" oraz oczekują uznania przez papieża, gdyż uważają, że podlegają bezpośrednio jemu[24].

Jednak największym błędem teologicznym jest właśnie *Credo*, rzekomo podane przez samą Matkę Bożą. Na jego podstawie uważają ją za „córkę Ojca Niebieskiego" oraz „współodkupicielkę", twierdząc, że Maryja została „poczęta z Ducha Świętego" i że jak Jezus odkupił ludzkość poprzez ciało i krew, tak Maryja – przez swoje łzy. Wyznają, że chwała Maryi w niebie jest równa chwale Trójcy Przenajświętszej i że Maryja była wieczna, a także że przyjdzie razem z Jezusem sądzić żywych i umarłych oraz będzie z Nim królować na wieki. Jednak w swoim wyznaniu wiary nie oczekują na „ciała zmartwychwstanie", lecz na „Nową Erę"[25].

3. Potomkowie ustroju

Do tego bagażu duchowego dochodzi jeszcze dziedzictwo związane z ustrojem komunistycznym, który panował dziesiątki lat i głęboko zakorzenił się w społeczności ukraińskiej. Na Ukrainie wraz z odzyskaniem wolności religijnej rozpoczął się tak zwany proces **chrystianizacji wychowania**, rozumiany „jako ogólna zasada przejścia społeczeństwa do innego (antykomunistycznego) systemu wartości"[26]. Mimo to aż do dnia dzisiejszego

[19] *Догналівці тероризують священиків і парафіян*, www.wz.lviv.ua/ukraine/124597 (15.07.2014).

[20] *Підгорецькі „вовки в овечих шкурах"*, www.kyrios.org.ua/literature/articles/322-pidgoretski-vovki-v--ovechih-shkurah.html (15.07.2014).

[21] *Католицька Каплиця Матері Божої Ковчегу Спасіння*, www.youtube.com/watch?v=v4NVNj8CZtY (15.07.2014).

[22] *Незареєстрована релігійна громада зі Співочого поля обмурувалася під Тернополем*, www.poglyad.te.ua/hvalt/nezarejestrovana-relihijna-hromada-zi-spivochoho-polya-obmuruvalasya-pid-ternopolem/ (15.07.2014).

[23] *Співочого поля*, www.provse.te.ua/2012/03/zhahlyva-pravda-pro-ternopilsku-sektu-zi-spivochoho-polja/ (15.07.2014).

[24] *Співочого поля*, dz. cyt.

[25] To wyznanie wiary według jej wyznawców zostało podane przez Matkę Bożą wizjonerce Julii w Liszni 16 września 2007 roku. Zob. *Посланці та послання з Лішні*, www.forum.lvivport.com/showthread.php?t=31383 (15.07.2014).

[26] О. Вишневський, *На шляху реформ*, Дрогобич 2005, s. 72.

współczesna ukraińska rodzina nie zawsze jest w stanie wypełnić zadania i obowiązki, które stawiają przed nią Bóg i społeczeństwo. Powodem jest to, że poprzedni system odcisnął na niej swe piętno. Współcześni rodzice to ludzie, którzy wyrośli pod skrzydłami flagi czerwonej, zostali wychowani w duchu: „partia wie, partia uczy żyć, partia się troszczy", co ma duży wpływ na ich sposób myślenia. Ciesząc się pewnego rodzaju **opieką**, która towarzyszyła procesom ich wychowania, przyzwyczaili się, że ktoś za nich pomyśli, za nich zrobi, że wszystko im się należy. Po odejściu od ustroju socjalistycznego oraz wychowania komunistycznego współczesny człowiek pozostał bez opieki. Ciężko mu wziąć odpowiedzialność za siebie, za bliskich, nie chce mu się myśleć (**partia pomyśli**). Dzisiejsi rodzice **zwykli żyć pod czyjąś opieką**, dlatego także dzisiaj, już w wolnym, demokratycznym państwie, są niezdolni do **wolności** oraz **odpowiedzialności**. Dotyczy to przede wszystkim pokolenia ludzi starszych, którzy nie są już w stanie się zmienić i swoją **nostalgią** niejako blokują wyzwolenie z komunistycznego myślenia. Po dokonanych zmianach widzimy stagnację w życiu państwowym, a tym bardziej w wychowaniu – myślenie zostało zahamowane[27]. Społeczeństwo się nie rozwija[28] (przykładem jest wybór „powrotu" do Związku Sowieckiego przez pewną grupę ludzi zamieszkujących Krym).

Ustrój socjalistyczny, który panował na Ukrainie przez ponad 70 lat, był wygodny nie tylko dla ludzi leniwych, ale także dla tych, którzy „stali przy podziale dóbr". Nie zachęcał człowieka do twórczego podejścia, co wzmocniło lumpenizację świadomości: dominacja myślenia komunistycznego bez odpowiedzialności, utrata poczucia obowiązku, odbieranie wartości pracy, pragnienie **życia za darmo** *(mi się należy)*[29]. To stało się również powodem takiego samego stosunku do życia religijnego, które stawia wysokie wymagania, podczas gdy człowiek jest leniwy i nie chce się trudzić. Dlatego ukraińskie postkomunistyczne rodziny chrześcijańskie swoje obowiązki, które dotyczą chociażby religijnego wychowania, łatwo przenoszą na Kościół jako organizację religijną (która pełni funkcję katechetyczną), która ich zdaniem winna zająć się religijnym wychowaniem ich dzieci (tak jak partia komunistyczna troszczyła się o wychowanie ideowe dzieci i młodzieży). Z drugiej strony dorośli członkowie rodzin chrześcijańskich uważają częstokroć, że ich życie religijne ma **charakter wyłącznie prywatny**[30]. Kościół będący „zakładem specjalistycznym" powinien zajmować się formacją oraz pogłębianiem życia religijnego w społeczeństwie[31], a jednocześnie nie wtrącać się w ich życie prywatne[32].

Badania socjologiczne wykazały, że Ukraińcy stawiają potrzebę wychowania religijnego dopiero na dziewiątym lub dziesiątym miejscu w porównaniu z różnego rodzaju wartościami (między innymi: pracowitością, odpowiedzialnością, tolerancją[33], szacunkiem wobec innych). Tylko 17 proc. ankietowanych uważa, iż religijnością powinna zajmować się rodzina[34].

---

[27] Zob. L. Derdziak, *Зацікавлені вихованням (загрози сучасної сім'ї)*, „Studia Leopoliensia" 6 (2013), s. 325.

[28] Por. О. Вишневський, *Теоретичні основи сучасної української педагогіки*, Дрогобич 2006, s. 32n.

[29] Por. О. Вишневський, *Теоретичні основи сучасної української педагогіки*, s. 33n.

[30] Zob. P. Poręba, *Wychowanie religijne w rodzinie*, [w:] *Wychowanie w rodzinie chrześcijańskiej*, red. F. Adamski, Warszawa 1973, s. 196n.

[31] Por. F. Adamski, *Rodzina między sacrum a profanum*, Poznań 1987, s. 85.

[32] Zob. L. Derdziak, *Зацікавлені вихованням (загрози сучасної сім'ї)*, dz. cyt., s. 325–326.

[33] 75 proc. Ukraińców uważa się za ludzi religijnie tolerancyjnych. Zob. М. Паращевін, *Релігія та релігійність в Україні*, dz. cyt., s. 58.

[34] *Лише 17% українців вважають релігійне виховання в сім'ї важливим*, www.chve.org.ua/news/union/632-kruglyi-stil-centr-razumkoba (11.06.2014).

4. Poziom wiedzy religijnej Ukraińców i talent wychowawczy

Mówiąc o poziomie wiedzy religijnej we współczesnym społeczeństwie ukraińskim, trzeba przyznać, że nie odpowiada on poziomowi wiedzy ogólnej. Najpierw zauważmy, że jest to efekt socjalistycznego systemu oświaty, w którym nie było miejsca na religię, a za wychowanie religijne w domu było się prześladowanym. Czasy się zmieniły, jednak rodzice nadal nie troszczą się o osobiste pogłębianie pojmowania prawd religijnych, dlatego nie są w stanie przekazywać młodemu pokoleniu głębi ich znaczenia. Te braki z zakresu wiedzy religijnej mają negatywny wpływ na kształtowanie osobowości ludzi młodych, zwłaszcza kiedy spotykają się w szkole z niewierzącymi kolegami i koleżankami[35]. Dlatego skutki ignorancji w sprawach wiedzy religijnej stają się bardziej widoczne w okresie dorastania, kiedy młody człowiek napotyka uzasadnione poglądy ateistyczne, z którymi nie może polemizować ze względu na fakt, że jego religijność nie ma oparcia w odpowiednich argumentach[36]. Młodemu człowiekowi brakuje katechezy rodzinnej[37], gdyż rodzicom brakuje odpowiedniej edukacji oraz głębokiej wiedzy religijnej. To właśnie rodzic poprzez osobistą edukację religijną ma tworzyć pewne „pole duchowe", które ma zmieniać światopogląd jego samego jako wychowawcy oraz jego domowników[38].

Z drugiej strony obecnie dzieci i młodzież szybciej rozwijają się w kierunku technicznego opanowania komputera i środków łączności internetowej, w których nie ma miejsca na pojęcia **dobro**, **zło**, **Bóg**, co może doprowadzić do „bezduszności"[39]. Dlatego dzisiaj umiejętności wychowawcze są rodzicom potrzebne bardziej niż wtedy, kiedy byli dla dzieci niezaprzeczalnym autorytetem. Rodzice, żeby stać się prawdziwymi towarzyszami swoich dzieci na drodze ich rozwoju, muszą nadążać za światem oraz ze zrozumieniem i umiejętnością odnosić się do współczesnych wynalazków technicznych. Warto zauważyć, że we współczesnym świecie w procesie wychowania osobiste życie religijne oraz uparte zachęcanie do praktyk religijnych nie odgrywa tak wielkiej roli. Przeciwnie, takie zachowanie wychowawcy świadczy o braku umiejętności wychowawczych oraz wywołuje u młodych oburzenie[40].

Z wyżej wspomnianych statystyk wynika, że rodzice, którzy sami nie są zaangażowani w głębokie życie religijne, nie są w stanie przekazać ducha religijności swoim potomkom[41]. Najwyżej przekazują literę prawa oraz tradycję zachowania w świątyni[42].

---

[35] Por. Д. Блажейовський, *Мої рефлексії щодо проблем минулого, теперішнього та майбутности українського народу*, Львів 2010, s. 48–54.

[36] Zob. P. Poręba, *Wychowanie religijne w rodzinie*, dz. cyt., s. 197.

[37] Jan Paweł II, adhort. apost. *O katechizacji w naszych czasach*, 68.

[38] Por. О. Вишневський, *На шляху реформ*, Дрогобич 2005, s. 72–74. Zob. r^ó^wnie^ż^ L. Derdziak, *Зацікавлені вихованням (загрози сучасної сім'ї)*, dz. cyt., s. 326.

[39] Por. О. Вишневський, *На шляху реформ*, dz. cyt., s. 73.

[40] Zob. P. Poręba, *Wychowanie religijne w rodzinie*, dz. cyt., s. 197n.

[41] *Думки про релігійне виховання дітей*, www.megasite.in.ua/42122-dumki-pro-religijjne-vihovannya--ditejj.html (12.06.2014).

[42] Tego typu przepisów dotyczących zachowania w świątyni u prawosławnych przestrzega się bezwzględnie. Można odnieść wrażenie, że są one podstawą wiary odwiedzających świątynie prawosławne. Zob. *Правила поведінки у храмі*, www.st-yaroslav.dp.ua/index.php/biblioteka/19-pershyi-raz-u-khrami/259-pravyla-povedinky-u-khrami (12.06.2014).

5. Ideologia społeczna – laicyzacja i racjonalizacja

Rodzina jest nie tylko cząstką Kościoła, ale również cząstką społeczeństwa, dlatego z różnych stron jest atakowana przez poglądy świeckie, które mają na celu ukształtowanie nowego człowieka odpowiadającego dzisiejszym wymogom. Współczesna rodzina ukraińska boryka się z wielkimi trudnościami w wykonywaniu funkcji religijnej wobec własnych członków, którzy są poddani silnym wpływom zewnętrznym[43].

Stało się to powodem utraty przez rodzinę chrześcijańską charakteru religijnego oraz osłabiło jej funkcję wspólnoty zbawienia. Ideologia, która jest skierowana przeciwko rodzinie, zaprzecza nierozerwalności oraz trwałości małżeństwa, jego wymiarowi nadprzyrodzonemu, a propagując pewnego rodzaju warunki społeczno-ekonomiczne, zatrzymuje funkcję socjalizacji religijnej[44].

Nieunikniony proces laicyzacji jest spowodowany także racjonalizmem. Współczesny człowiek usiłuje wszystko wytłumaczyć racjonalnie. Racjonalizm szybko przedostał się do życia małżeńskiego i rodzinnego. Wtargnął również do religii i Kościoła i dyktuje racjonalne planowanie rodziny poprzez zmniejszenie liczby urodzeń nowych chrześcijan[45].

Racjonalizm zmienił również społeczną funkcję rodziny, wskutek czego rodziny chrześcijańskie więcej uwagi poświęcają **doczesnej stronie** wychowania dzieci – dbając o ich edukację i rozwój społeczny, które dają gwarancję lepszych warunków finansowych oraz statusu społecznego. Natomiast religijną socjalizację przerzucają na Kościół i katechizację. Współcześni rodzice uważają, że jest ona mniej ważna, że jest jedynie dodatkiem[46]. Wskazują na to także badania socjologiczne[47].

6. Problem pijaństwa i wychowanie potomstwa

Faktem jest, że pijaństwo na Ukrainie jest problemem społeczno-kulturowym: „Co do ogólnie przyjętych norm międzynarodowych, uważa się za wymierający ten naród, w którym używa się więcej niż 9 litrów czystego spirytusu na głowę w ciągu roku. Ukrainiec średnio wypija 12 litrów. Każdego roku na Ukrainie umiera od alkoholu oraz narkotyków prawie 380 tys. osób, ponad 30% mężczyzn nie dożywa wieku emerytalnego. Oprócz tego, wg danych Światowej Organizacji Ochrony Zdrowia, Ukraina jest liderem pośród 40 państw Europy pod względem liczby niepełnoletnich, którzy regularnie spożywają alkohol”[48].

---

[43] Zob. P. Poręba, *Wychowanie religijne w rodzinie*, dz. cyt., s. 198.

[44] Por. F. Adamski, *Rodzina między sacrum a profanum*, dz. cyt., s. 83.

[45] Zob. N. Hapon, *Wpływ procesów globalizacji i migracji na ukraińską rodzinę*, [w:] *Sytuacja rodziny we współczesnym społeczeństwie – doświadczenia Europy Środkowo-Wschodniej*, red. J. Gorbaniuk, Lublin 2007, s. 56; F. Adamski, *Rodzina między sacrum a profanum*, dz. cyt., s. 87–90.

[46] Por. F. Adamski, *Rodzina między sacrum a profanum*, dz. cyt., s. 91. Zob. również L. Derdziak, *Зацікавлені вихованням (загрози сучасної сім'ї)*, dz. cyt., s. 327.

[47] Zob. *Лише 17% українців вважають релігійне виховання в сім'ї важливим*, dz. cyt.

[48] В. Кисілевський, *Пристрасть до алкоголю – вада суспільства*, www.west-info.if.ua/index.php?option=com_content&view=article&id=1855:2011–07–13–11–47–50&catid=51:2011–01–15–14–34–11&Itemid=71 (6.05.2013).

Rodzice alkoholicy są **toksycznymi rodzicami**, którzy nie tylko nie pomagają swoim dzieciom wzrastać oraz się rozwijać, ale także ranią dusze (słowem) oraz ciała (fizycznie) swoich dzieci[49]. Alkoholizm na Ukrainie jawi się jako problem wstydliwy, który przechodzi z pokolenia na pokolenie. Można powiedzieć, że jest on **wielką tajemnicą** całego narodu, który milczy na temat tej plagi, dzięki czemu milcząco ją pochwala[50].

Statystyki pokazują, iż alkoholizm na Ukrainie osiągnął poziom **alkoholomoru**[51]. Kwitnie również alkoholizm piwny, podtrzymywany poprzez agencje reklamowe, potęgujący brak kultury picia. Narkolodzy twierdzą, że „alkoholizm piwny jest bardziej podstępny aniżeli alkoholizm wódki. Rozwija się niepostrzeżenie, ale szybko przechodzi w ciężką formę i o wiele trudniej poddaje się leczeniu"[52].

Na Ukrainie o trzeźwość społeczeństwa walczy przede wszystkim Kościół, który poprzez listy pasterskie biskupów zachęca swoich członków do życia moralnego oraz do **niezabijania** siebie samego i swoich bliskich poprzez uzależnienie alkoholowe. Przy kościołach są tworzone wspólnoty anonimowych alkoholików oraz ich rodzin, a także bractwa trzeźwości[53].

Jak widzimy, w społeczeństwie ukraińskim alkoholizm jest problemem bolesnym. Cierpiąc na tę straszną chorobę, rodzic alkoholik nie jest w stanie prawidłowo i dobrze wychowywać swoich dzieci, gdyż „uzależnienie alkoholowe jest jedną z form zakorzenionych zaburzeń oraz zachowań kompulsywno-obsesyjnych"[54].

Przeważnie rodzice alkoholicy nie uświadamiają sobie tego, że ich relacje z dziećmi mają wpływ na przyszłe życie młodego pokolenia, na jego wyobrażenie o życiu dorosłego, jak również na wyobrażenie o Bogu. Tacy rodzice zasiewają w swoich dzieciach, w ich sferze mentalnej i emocjonalnej, ziarno, które rośnie wraz z nimi[55], a rosnąc – niszczy je.

Nie możemy zapominać o tym, iż pijaństwo także na Ukrainie jest „najbardziej rozpowszechnionym rodzajem narkomanii"[56], który współuzależnia innych członków rodziny, którzy są zmuszani do przystosowywania się do życia w sytuacji rzeczywiście niszczącej ludzką osobowość. Dzieci, których rodzice są uzależnieni od alkoholu, rodząc się, już wchodzą w stworzoną przez dorosłych destrukcyjną sytuację współuzależnienia[57]. „Choroba alkoholowa, na którą cierpi jeden członek rodziny, stwarza sytuację chronicznego stresu psychologicznego dla wszystkich jej członków"[58]. Najbardziej odbija to się na dzieciach, które nie są w stanie poradzić sobie z przeżyciami związanymi z alkoholizmem rodziców. Takie dzieci uczą się pewnych zachowań oraz zasad postępowania, które dają możliwość przetrwania w takiej rodzinie[59]. To oznacza, że nie są w stanie przeżyć

[49] Zob. S. Forward, C. Buck, *Toksyczni rodzice*, tłum. R. Grażyński, Warszawa 1989, s. 73–102.

[50] Zob. *Діти алкоголіків як виховувати*, www.lcc.com.ua/diti-alkogolikiv-jak-vihovuvati/ (16.06.2014).

[51] Zob. Л. Ваннек, *Алкоголізм в Україні – хвороба, явище чи мор?*, www.radiosvoboda.org/content/article/1139529.html (6.05.2013).

[52] *Пивний алкоголізм в Україні досяг національних масштабів*, www.newsru.ua/press/27jul2007/korrespondent.html (6.05.2013).

[53] Por. В. Кисілевський, *Пристрасть до алкоголю – вада суспільства*, dz. cyt.

[54] Б. Ляховська, *Сім'я з алкогольною проблемою (Сімейні взаємини)*, „Вісник" 5 (2006), s. 171.

[55] Zob. S. Forward, C. Buck, *Toksyczni rodzice*, dz. cyt., s. 9.

[56] Н. Дяк, *Шкідливі звички. Проблема алкоголізму в Україні. Хронічний алкоголізм*, www.dok.znaimo.com.ua/docs/index-5647.html (6.05.2013).

[57] Б. Ляховська, *Сім'я з алкогольною проблемою (Сімейні взаємини)*, dz. cyt., s. 182.

[58] Б. Ляховська, *Сім'я з алкогольною проблемою (Сімейні взаємини)*, dz. cyt., s. 178.

[59] Zob. *Згубність сімейного алкоголізму*, www.medbib.in.ua/pagubnost-semeynogo-alkogolizma.html (16.06.2014).

swojego dzieciństwa i życia w wartościowy sposób, gdyż są zmuszone żyć w sztucznie stworzonym przez ludzi dorosłych świecie oraz często wykonywać te role i zadania, które w społeczeństwie powinni wykonywać rodzice[60].

7. Praktyki okultystyczne

Naród zamieszkujący terytorium Ukrainy dźwiga wielki ciężar przodków, którzy zarazili społeczeństwo nie tylko chorobą alkoholową, ale także przywiązaniem do pogaństwa – praktyk okultystycznych (szukaniem czegoś tajemniczego)[61], zabobonów. Praktyki okultystyczne na Ukrainie stają się modne, proponuje je telewizja (*Битва екстрасенсів*), literatura – księgarnie są przepełnione propozycjami okultystycznymi, a także wskazówkami praktycznymi odnośnie do tych praktyk[62]. W związku z powyższą sytuacją 21 października 2013 roku w Doniecku w Radzie Miejskiej odbyło się posiedzenie na temat: „Współczesny okultyzm – mistyczne średniowiecze czy łamanie prawa Ukrainy"[63].

Do najpopularniejszych praktyk okultystycznych wśród Ukraińców należy tak zwane zdejmowanie uroków[64]. Do tej czynności używa się także wody święconej[65]. Popularności nabiera też leczenie homeopatyczne, przed którym ostrzega hierarchia Kościoła greckokatolickiego[66]. Podobnie masowe „świętowanie" Halloween oraz promowanie go w mediach nabiera charakteru masowego okultyzmu we współczesnym świecie ukraińskim[67]. Nie mniejszą rolę odgrywa w życiu ukraińskich chrześcijan astrologia[68].

Młodzież zachwyca się różnego rodzaju symbolami i znakami, które częstokroć nosi, nie mając pojęcia o ich znaczeniu oraz wpływie na człowieka[69]. Słucha muzyki, która wprowadza w świat demoniczny, oraz zachwyca się literaturą oraz filmami o charakterze okultystycznym[70].

Współcześni ludzie na ogół wierzą, że w naturze oraz w samym człowieku istnieje taka tajemnicza siła, którą można wykorzystać, wpływając na zachowanie innych ludzi,

---

[60] Zob. *Діти алкоголіків як виховувати*, dz. cyt.; L. Derdziak, *Зацікавлені вихованням (загрози сучасної сім'ї)*, dz. cyt., s. 328–329.

[61] Zob. A. Bullock, O. Stollybrass, S. Trombley, *Słownik pojęć współczesnych*, przekł. M. Adamiec i in., Katowice 1999, s. 401.

[62] Zob. L. Derdziak, *Зацікавлені вихованням (загрози сучасної сім'ї)*, dz. cyt., s. 332.

[63] *В Донецькій міській раді говорили про сучасний окультизм*, www.ugcc.dn.ua/index.php?option=com_content&view=article&id=558%3A2013–10–21–12–14–37&catid=34%3Anews&Itemid=181 (16.06.2014).

[64] *Вроки*, www.cvjp.net/ua/narodno-obriadovii/vroki (16.06.2014).

[65] *Як зняти вроки?*, „Жіночий Порадник" 12 (58) грудень 2011 – січень 2012, www.poradnyk.org.ua/showthread.php?t=68 (16.06.2014).

[66] С. Шевчук, *Гомеопатія – справжній окультизм*, www.kaleo.org.ua/documents/2013/06/02/blazhennshiy-svyatoslav-shevchuk-gomeopatya-spravzhny-okultizm.html (16.06.2014).

[67] *„Хеллоуїн" - сучасний масовий окультизм*, www.dyvensvit.org/news/5613.html (16.06.2014).

[68] А. Рыбаков, *Астрология, окультизм и магия с точки зрения православной церкви*, www.udarny-front.by/ru/issues?art_id=1768 (16.06.2014).

[69] *Небезпечні знаки*, www.dc.lviv.ua/oberezhno/okultyzm/2281-nebezpechn-znaki-2.html (16.06.2014).

[70] *Гаррі Поттер, поттероманія, окультизм і Церква*, www.mykosovskyy.livejournal.com/5311.html (16.06.2016).

a nawet na wydarzenia[71] i tym samym niepostrzeżenie poddają siebie lub inne osoby pod wpływ złych sił nadprzyrodzonych[72].

Fakt, że okultyzm jest bardzo popularny na Ukrainie, potwierdza troska różnych Kościołów, które walczą o swoich wiernych zachwycających się tymi trendami[73]. Kościół baptystów ostrzega przed zabobonami i okultyzmem[74], Kościół greckokatolicki – przed homeopatią[75]. Jednak w mediach społecznościowych najwięcej tekstów o magii, okultyzmie, zabobonach etc. znajdujemy na stronach Kościołów prawosławnych. Wniosek, który się nasuwa, jest następujący: w związku z tym, że religijność prawosławna bardziej opiera się na tradycji i emocjach niż na argumentach intelektualnych oraz źródłach, u wyznawców prawosławia pojawiają się problemy i pytania odnośnie do wróżbiarstwa, zabobonów, praktyk okultystycznych[76]. Przypomnijmy na koniec, że prawosławie (w różnych jego wydaniach) na Ukrainie stanowi wyznanie dominujące, co pośrednio świadczy o tym, że w większości społeczność ukraińska jest uwikłana w różne formy praktyk okultystycznych.

8. Praca i emigracja – zewnętrzna i wewnętrzna

Współcześni rodzice pracują obydwoje, natomiast dla dzieci z ich problemami oraz potrzebami często przeznaczają tylko krótkie godziny wieczorne po powrocie z pracy[77]. Matka, która od początków istnienia wspólnot chrześcijańskich odgrywała ważną rolę w życiu religijnym rodziny oraz wychowaniu religijnym dzieci[78], dzisiaj częstokroć tę ważną rolę zamienia na zawód nauczycielki i wychowawczyni cudzych dzieci.

W związku z obecną sytuacją polityczną na Ukrainie oraz wzrostem bezrobocia rodzice często wykonują ciężką pracę za niskie wynagrodzenie, a także wyjeżdżają za granicę w poszukiwaniu lepiej opłacanej pracy[79], nie myśląc o skutkach takiej decyzji, która odbije się na najbliższych, zwłaszcza najmłodszych.

Poszukiwanie pracy często zmusza do emigracji przynajmniej jednego dorosłego członka rodziny. Skutkiem tego jest osłabienie więzi emocjonalnych z bliskimi, a także

[71] Zob. R. Preus, A. Czupryńska, P. Perz, *Słownik parapsychologiczny*, Warszawa 1993, s. 42.

[72] Zob. *Небезпека: окультизм*, www.christusimperat.org/uk/node/71 (16.06.2014).

[73] Diecezja wołyńska Kościoła Prawosławnego Patriarchatu Kijowskiego. *Не відчиняйте Сатані! Окультизм, екстрасенсорика – вкрай небезпечні*, www.pravoslavia.volyn.ua/gazeta/stattja/?newsid=2363 (16.06.2014). Diecezja Równe Kościoła Prawosławnego Patriarchatu Kijowskiego. *Обережно окультизм*, www.rivne-cerkva.rv.ua/library/statti/296-okyltusm.html (16.06.2014).

[74] *Забобони і окультизм в християнстві*, www.kirche.lutsk.ua/index.php/novyny/item/42-забобони-і-окультизм-в-християнстві (16.06.2014).

[75] С. Шевчук, *Гомеопатія – справжній окультизм*, dz. cyt.

[76] Zob. pytania oraz odpowiedzi duchownych prawosławnych *Оккультизм и суеверия*, www.pravmir.ru/vopros-otvet/category/okkultizm-i-sueveriya/ (16.06.2014). Tak²e В. Головченко, *Окультизм та сектанство серед православних*, www.orthodox.vinnica.ua/index.php?l=2&o=9609 (16.06.2014).

[77] Zob. P. Poręba, *Wychowanie religijne w rodzinie*, dz. cyt., s. 199.

[78] E. Majcher, *Historia katechezy*, Warszawa 1990, s. 5.

[79] Zob. N. Hapon, *Wpływ procesów globalizacji i migracji na ukraińską rodzinę*, dz. cyt., s. 52.

rozpad małżeństw[80] i tak zwane **eurosieroctwo** lub **sieroctwo emigracyjne**[81]. Tacy rodzice nie towarzyszą swoim dzieciom na drodze dojrzewania (bo ich przy nich nie ma), a dzieci borykają się z poczuciem osamotnienia lub porzucenia[82]. Rola takiego rodzica częstokroć zawęża się do dawania pieniędzy. W takiej sytuacji nie można mówić o współpracy rodziców w wychowywaniu dzieci[83], gdyż oboje (lub jedno z nich) są nieobecni[84].

Zauważmy, że sytuacja emigracyjna rodziców stanowi dla dziecka „ciężką próbę, gdyż przeżywa separację, brak stabilizacji, bezpieczeństwa"[85].

Oprócz tej niesprzyjającej życiu religijnemu ukraińskiej rodziny zewnętrznej emigracji, która jest związana z zarabianiem pieniędzy, negatywną rolę odgrywa również **emigracja wewnętrzna**[86] w świat internetu. Rodzice częstokroć nie zajmują się wychowaniem religijnym dzieci ani nie troszczą się o osobisty wzrost duchowy, gdyż wybywają ze świata realnego, przenosząc się w świat wirtualny. Tu są niedostępni dla problemów rodzinnych lub wychowawczych. Żeby nie pełnić roli wychowawczej, często także swym dzieciom pozwalają na taką wewnętrzną emigrację, dzięki czemu uwalniają się od obowiązku, jaki został na nich nałożony przez fakt bycia rodzicem[87].

9. Rozwody i „życie na kocią łapę"

Małżeństwa ukraińskie, jak mówią statystyki, w ostatnich latach rzadziej się rozpadają. Mimo to wskaźnik procentowy jest szokujący. W 2012 roku rozpadło się aż 61 proc. zawartych małżeństw[88]. Istnieje wiele przyczyn rozwodów[89]. Badacze zauważają, iż w tych krajach, gdzie dominującą rolę odgrywa element religijny, rodziny rozpadają się rzadziej. Stąd wniosek, iż liczba rozwodów na Ukrainie jeszcze raz potwierdza niski poziom religijności społeczeństwa oraz skutki „wartości" niesionych przez system komunistyczny, który wpoił w myślenie rodzin przekonanie o możliwości rozejścia się z byle powodu[90]. Na dodatek od sierpnia 2010 roku państwo ukraińskie ułatwiło procedurę rozwodu[91].

---

[80] Zob. Z. Kawczyńska-Butrym, *Rodzina w migracji zarobkowej*, [w:] *Sytuacja rodziny we współczesnym społeczeństwie – doświadczenia Europy Środkowo-Wschodniej*, dz. cyt., s. 67–70.

[81] Zob. M. Хухра, M. Собєшек, *Заробітчанська міграція та сім'я*, [w:] *Польська та українська сім'я перед викликами сучасності*, ред. Ю. Горбанюк, Г. Кришталь, M. Хухра, Львів 2010, s. 162.

[82] Zob. M. Хухра, M. Собєшек, *Заробітчанська міграція та сім'я*, dz. cyt., s. 162–169.

[83] Zob. H. Kietliński, *Drogi przezwyciężania trudności wychowawczych w rodzinie rozbitej i niepełnej*, [w:] *Wychowanie w rodzinie chrześcijańskiej*, dz. cyt., s. 289.

[84] Zob. L. Derdziak, *Зацікавлені вихованням (загрози сучасної сім'ї)*, dz. cyt., s. 330.

[85] M. Хухра, M. Собєшек, *Заробітчанська міграція та сім'я*, dz. cyt., s. 167.

[86] Zob. J. Salij, *Kościół naszym domem*, „Idziemy" 29.01.2012; www.adonai.pl/wiara/?id=72 (06.05.2013).

[87] L. Derdziak, *Зацікавлені вихованням (загрози сучасної сім'ї)*, dz. cyt., s. 330–331.

[88] O. Тимощук, *Розлучення по-українськи – швидко й недорого*, www.gazeta.dt.ua/family/rozluchennya-po-ukrayinski-shvidko-y-nedorogo-_.html (16.06.2014).

[89] Są to: alkoholizm, negatywny wpływ rodziców na życie małżeńskie dzieci, niezgodność charakterów, zakładanie rodziny w bardzo młodym wieku, długotrwała nieobecność (odpoczynek, zarobki), ciąża przedślubna, która zmusiła do założenia rodziny. Zob. H. Kietliński, *Drogi przezwyciężania trudności wychowawczych w rodzinie rozbitej i niepełnej*, dz. cyt., s. 290.

[90] Zob. O. Тимощук, *Розлучення по-українськи – швидко й недорого*, dz. cyt.

[91] *В Україні спростили процедуру розлучення*, www.tsn.ua/ukrayina/v-ukrayini-sprostili-proceduru-rozluchennya.html (16.06.2014).

Decyzja o rozwodzie odbija się na całej rodzinie, a w szczególności wpływa na wychowanie. Gdy rodziny się rozpadają, rodzice tracą autorytet. Jeżeli oni sami nie żyją zgodnie z zasadami moralności, nie są w stanie przekazać takich wartości swoim dzieciom. Dzieci ludzi rozwiedzionych często cierpią z tego powodu, że ich rodzice nie szanują się nawzajem, że się nienawidzą, nie pozwalają na spotykanie się z drugim rodzicem[92], gdyż wrogość jest dla nich ważniejsza od dobra dzieci[93]. Dlatego nie wspierają się wzajemnie w wychowywaniu potomstwa[94].

Często zdarza się, że osoby po rozwodzie oddalają się i od Boga, i od Kościoła[95], zaprzestają angażowania się w życie religijne oraz wspomagania w nim swoich dzieci. Zaniedbywanie praktyk religijnych (modlitwy, życia sakramentalnego) przez rodziców, a w związku z tym także przez dzieci prowadzi do zatracenia relacji z Bogiem, co powoduje zatwardziałość serca i niechęć do przebaczenia rodzicom porzucenia[96]. W takich rodzinach wiara osłabia się, przykazania Boże nie są zachowywane, więc tracą swoją wagę[97].

Również tendencja do życia bez ślubu wzrasta[98] także na Ukrainie[99]. Ze statystyk dotyczących zawieranych małżeństw i związków bez jakiegokolwiek uregulowania wynika, że pośród Ukraińców dostrzega się tendencję do zawierania małżeństw, jednak procent młodych par decydujących się na życie w konkubinacie wzrasta[100]. Takie relacje nazywają miłością, gdyż nie zrozumieją, że sytuacja, jaką sobie stworzyli, prowadzi do złych skutków dla nich samych (zagrożenie niezbawieniem), dla dzieci, które są wychowywane w takiej atmosferze (brak przykładu zachowywania przykazań Bożych i praktyk religijnych), a także dla całego społeczeństwa – ponieważ wprowadza „zmiany w systemie wartości społecznych, co szkodzi instytucji rodziny, której podstawą jest ślub"[101].

Oprócz tego dzieci, które „urodziły się w takim **związku**, są uważane za dzieci, które urodziła samotna matka, zgodnie z prawem ojciec biologiczny nie ma żadnego obowiązku wobec nich"[102]. Takie dziecko nie może więc liczyć na dobre wychowanie, jakie mu się należy[103].

---

[92] Dziecko ma prawo do kontaktu z każdym z rodziców, o czym mówi prawo ukraińskie w § 15 ustawy *O ochronie dzieciństwa*. Zob. *Закон України Про Охорону дитинства*, www.zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2402–14 (16.06.2014).

[93] І. Поліщук, *Дитина як жертва розлучення*, www.ukurier.gov.ua/uk/articles/ditina-yak-zhertva-rozluchennya/ (16.06.2014).

[94] Por. H. Kietliński, *Drogi przezwyciężania trudności wychowawczych w rodzinie rozbitej i niepełnej*, dz. cyt., s. 292–297.

[95] Zob. H. Kietliński, *Drogi przezwyciężania trudności wychowawczych w rodzinie rozbitej i niepełnej*, dz. cyt., s. 298.

[96] Zob. H. Kietliński, *Drogi przezwyciężania trudności wychowawczych w rodzinie rozbitej i niepełnej*, dz. cyt., s. 301.

[97] K. Wiśniewska-Roszkowska, *Erotyka a religia*, Wrocław 1988, s. 53. Zob. również L. Derdziak, *Зацікавлені вихованням (загрози сучасної сім'ї)*, dz. cyt., s. 331.

[98] Por. Папська рада у справах сім'ї, *Сім'я, подружжя та „життя на віру" – Безшлюбне співжиття. Причини. Наслідки. Позиція Церкви* (26.07.2000), „Вісник" 6/2011, s. 119, 121.

[99] Zob. N. Hapon, *Wpływ procesów globalizacji i migracji na ukraińską rodzinę*, dz. cyt., s. 55.

[100] Zob. О. Тимощук, *Розлучення по-українськи – швидко й недорого*, dz. cyt.

[101] Zob. Папська рада у справах сім'ї, *Сім'я, подружжя та „життя на віру" – Безшлюбне співжиття*, dz. cyt., s. 158.

[102] Н. Котик, *„Життя на віру" чи офіційний шлюб?*, www.vsesvit-news.info/news/5652.html (8.05.2013).

[103] Zob. L. Derdziak, *Зацікавлені вихованням (загрози сучасної сім'ї)*, dz. cyt., s. 332.

Wnioski

W niniejszym artykule poświęconym problemom i zagrożeniom współczesnej rodziny na Ukrainie poruszono kilka fundamentalnych tematów, wielostronnie ukazując omówione kwestie. Z opisu poziomu oraz charakteru religijności Ukraińców wynika, iż ludność zamieszkująca ten kraj w większości jest wyznania prawosławnego, duch katolickości przejawia się na terenach zachodnich w wydaniu greckokatolickim. Wyznawcy Kościoła rzymskokatolickiego stanowią bardzo mały procent. Od początku lat 90. XX wieku wraz z rozwojem religijności zaczęły rozwijać swoją działalność sekty, żerujące na katolicyzmie oraz rodzinie. Zasadniczym problemem, z którego wyrastają wszystkie inne, są pozostałości myślenia komunistycznego. Przede wszystkim uwidacznia się ono na gruncie wiedzy religijnej i wychowania dzieci. Problem wychowania nasila się w związku z postępującą laicyzacją społeczeństwa w różnych wymiarach. Międzypokoleniowym problemem, który dotyka i głęboko rani rodziny ukraińskie, jest alkoholizm – prawie powszechny. Nie mniej częstym problemem na Ukrainie są praktyki okultystyczne.

W związku z nasilającym się kryzysem materialnym wielu Ukraińców emigruje w poszukiwaniu pracy (szczególnie kobiety – matki). Obok emigracji zewnętrznej szybko rozwija się emigracja wewnętrzna w świat internetowy. Wskutek tego wiele rodzin ulega rozpadowi, a dzieci są osierocone, mimo że ich rodzice żyją.

Literatura

Алімамедов Р., Лозинський Н., *Погляд християнської церкви на вчення Рідної Української Національної Віри*, www.aratta-ukraine.com/text_ua.php?id=2232 (11.06.2014).

Биченко А., *Релігійність українського суспільства: рівень, характер, особливості*, Київ 2003.

Блажейовський Д., *Мої рефлексії щодо проблем минулого, теперішнього та майбутности українського народу*, Львів 2010.

Ваннек Л., *Алкоголізм в Україні – хвороба, явище чи мор?*, www.radiosvoboda.org/content/article/1139529.html (6.05.2013).

Вишневський О., *На шляху реформ*, Дрогобич 2005.

Вишневський О., *Теоретичні основи сучасної української педагогіки*, Дрогобич 2006.

Вроки, www.cvjp.net/ua/narodno-obriadovii/vroki (16.06.2014).

Гаррі Поттер, поттероманія, окультизм і Церква, www.mykosovskyy.livejournal.com/5311.html (16.06.2016).

Головченко В., *Окультизм та сектанство серед православних*, www.orthodox.vinnica.ua/index.php?l=2&o=9609 (16.06.2014).

Дані Державного департаменту у справах національностей та релігій. Звіт про мережу церков і релігійних організацій в Україні станом на 01.01.2014 р., www.risu.org.ua/ua/index/resourses/statistics/ukr2014/55893/ (11.06.2014).

Діти алкоголіків як виховувати, www.lcc.com.ua/diti-alkogolikiv-jak-vihovuvati/ (16.06.2014).

Догналівці – група Догнала, www.risu.org.ua/ua/index/resourses/directory/~%D0%94/48515/ (15.07.2014).

Догналівці „допекли" усіх, www.portal.lviv.ua/article/2013/11/11/180426.html (15.07.2014).

Догналівці тероризують священиків і парафіян, www.wz.lviv.ua/ukraine/124597 (15.07.2014).

Думки про релігійне виховання дітей, www.megasite.in.ua/42122-dumki-pro-religijjne-vihovannya-ditejj.html (12.06.2014).

Дяк Н., *Шкідливі звички. Проблема алкоголізму в Україні. Хронічний алкоголізм*, www.dok.znaimo.com.ua/docs/index-5647.html (6.05.2013).

Забобони і окультизм в християнстві, www.kirche.lutsk.ua/index.php/novyny/item/42-забобони-і-окультизм-в-християнстві (16.06.2014).

Загальні вияви релігійності, www.pidruchniki.ws/12160411/religiyeznavstvo/zagalni_viyavi_religiynosti (11.06.2014).

Закон України Про Охорону дитинства, www.zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2402–14 (16.06.2014).

Згубність сімейного алкоголізму, www.medbib.in.ua/pagubnost-semeynogo-alkogolizma.html (16.06.2014).

ЗМІ з'ясували, якими жахіттями займаються „догналівці", www.gazeta.lviv.ua/news/2013/09/24/15986 (15.07.2014).

Католицька Каплиця Матері Божої Ковчегу Спасіння, www.youtube.com/watch?v=v4NVNj8CZtY (15.07.2014).

Кисілевський В., *Пристрасть до алкоголю – вада суспільства*, west-info.if.ua/index.php?option=com_content&view=article&id=1855:2011–07–13–11–47–50&catid=51:2011–01–15–14–34–11&Itemid=71 (6.05.2013).

Котик Н., *„Життя на віру" чи офіційний шлюб?*, www.vsesvit-news.info/news/5652.html (8.05.2013).

Лише 17% українців вважають релігійне вихованн'я в сім'ї важливим, www.chve.org.ua/news/union/632-kruglyi-stil-centr-razumkoba (11.06.2014).

Ляховська Б., *Сім'я з алкогольною проблемою (Сімейні взаємини)*, „Вісник" 5/2006 (Львів: Вид. Українського Католицького Університету), s. 171–186.

Марія Деві Христос повернулася в Київ вербувати нових адептів у „Біле братство", www.tsn.ua/ukrayina/mariya-devi-hristos-povernulasya-v-kiyiv-verbuvati-novih-adeptiv-v-bile-bratstvo-294052.html (15.07.2014).

Небезпека: окультизм, www.christusimperat.org/uk/node/71 (16.06.2014).

Небезпечні знаки, www.dc.lviv.ua/oberezhno/okultyzm/2281-nebezpechn-znaki-2.html (16.06.2014).

Не відчиняйте Сатані! Окультизм, екстрасенсорика – вкрай небезпечні, www.pravoslavia.volyn.ua/gazeta/stattja/?newsid=2363 (16.06.2014).

Незареєстрована релігійна громада зі Співочого поля обмурувалася під Тернополем, www.poglyad.te.ua/hvalt/nezarejestrovana-relihijna-hromada-zi-spivochoho-polya-obmuruvalasya-pid-ternopolem/ (15.07.2014).

Обережно окультизм, www.rivne-cerkva.rv.ua/library/statti/296-okyltusm.html (16.06.2014).

Оккультизм и суеверия, www.pravmir.ru/vopros-otvet/category/okkultizm-i-sueveriya/ (16.06.2014).

Папська рада у справах сім'ї, *Сім'я, подружжя та „життя на віру" – Безшлюбне співжиття. Причини. Наслідки. Позиція Церкви* (26.07.2000), „Вісник" 6/2011 (Львів: Вид. Українського Католицького Університету), s. 119–169.

Паращевін М., *Релігія та релігійність в Україні*, Київ 2009.

Пивний алкоголізм в Україні досяг національних масштабів, www.newsru.ua/press/27jul2007/korrespondent.html (6.05.2013).

Підгорецькі „вовки в овечих шкурах", www.kyrios.org.ua/literature/articles/322-pidgoretski-vovki-v-ovechih-shkurah.html (15.07.2014).

Поліщук І., *Дитина як жертва розлучення*, www.ukurier.gov.ua/uk/articles/ditina-yak-zhertva--rozluchennya/ (16.06.2014).

Посланці та послання з Лішні, www.forum.lvivport.com/showthread.php?t=31383 (15.07.2014).

Правила поведінки у храмі, www.st-yaroslav.dp.ua/index.php/biblioteka/19-pershyi-raz-u-khrami/259-pravyla-povedinky-u-khrami (12.06.2014).

Релігійність в Україні, www.religion.blox.ua/2014/05/Religijnist-v-Ukrayinisotsiologichnij-vimir.html (11.06.2014).

Релігійність українців: рівень, характер, ставлення до окремих аспектів церковно-релігійної ситуації і державно-конфесійних відносин, „Національна Безпека і Оборона", 1 (2013), s. 15. (www.razumkov.org.ua/ukr/files/category_journal/poll.pdf) (11.06.2014).

Рівень і характер релігійносі українського суспільства, www.razumkov.org.ua/ukr/files/category_journal/NSD119_ukr_2.pdf (12.06.2014).

Рыбаков А., *Астрология, окультизм и магия с точки зрения православной церкви*, www.udarnyfront.by/ru/issues?art_id=1768 (16.06.2014).

Співочого поля, www.provse.te.ua/2012/03/zhahlyva-pravda-pro-ternopilsku-sektu-zi-spivochoho-polja/ (15.07.2014).

Сучасний стан релігійності і не релігійності в Україні, www.readbookz.com/book/164/4851.html (11.06.2014).

Тимощук О., *Розлучення по-українськи – швидко й недорого*, www.gazeta.dt.ua/family/rozluchennya-po-ukrayinski-shvidko-y-nedorogo-_.html (16.06.2014).

Филипович Л., *Нові релігійні течії України в структурі державно-церковних відносин: стан і перспективи*, www.lfilip56.wordpress.com/нові-релігійні-течії-україни/ (12.06.2014).

„Хеллоуїн" – сучасний масовий окультизм, www.dyvensvit.org/news/5613.html (16.06.2014).

Хухра М., Собєшек М., *Заробітчанська міграція та сім'я*, [w:] *Польська та українська сім'я перед викликами сучасності*, ред. Ю. Горбанюк, Г. Кришталь, М. Хухра, Львів 2010, s. 161–175.

Шевчук С., *Гомеопатія – справжній окультизм*, www.kaleo.org.ua/documents/2013/06/02/blazhennshiy-svyatoslav-shevchuk-gomeopatya-spravzhny-okultizm.html (16.06.2014).

Як врятувати близьких з лап „підгорецьких вовків" – свідчення, www.kyrios.org.ua/news/world/1232-jak-vrjatuvati-blizkih-z-lap-pidgoretskih-vovkiv-svidchennja.html (15.07.2014).

Як зняти вроки?, „Жіночий Порадник" 12 (58) грудень 2011-січень 2012, www.poradnyk.org.ua/showthread.php?t=68 (16.06.2014).

Adamski F., *Rodzina między sacrum a profanum*, Poznań 1987.

Bullock A., Stollybrass O., Trombley S., *Słownik pojęć współczesnych*, przekł. M. Adamiec i in., Katowice 1999.

Derdziak L., *Зацікавлені вихованням (загрози сучасної сім'ї)*, „Studia Leopoliensia" 6 (2013), s. 325–348.

Hapon N., *Wpływ procesów globalizacji i migracji na ukraińską rodzinę*, [w:] *Sytuacja rodziny we współczesnym społeczeństwie – doświadczenia Europy Środkowo-Wschodniej*, red. J. Gorbaniuk, Lublin 2007, s. 49–62.

Forward S., Buck C., *Toksyczni rodzice*, tłum. R. Grażyński, Warszawa 1989.

Jan Paweł II, Adhortacja *O katechizacji w naszych*.

Kawczyńska-Butrym Z., *Rodzina w migracji zarobkowej*, [w:] *Sytuacja rodziny we współczesnym społeczeństwie – doświadczenia Europy Środkowo-Wschodniej)*, red. J. Gorbaniuk, Lublin 2007, s. 63–70.

Kietliński H., *Drogi przezwyciężania trudności wychowawczych w rodzinie rozbitej i niepełnej*, [w:] *Wychowanie w rodzinie chrześcijańskiej*, red. F. Adamski, Warszawa 1973, s. 288–306.

Majcher E., *Historia katechezy*, Warszawa 1990.

Poręba P., *Wychowanie religijne w rodzinie*, [w:] *Wychowanie w rodzinie chrześcijańskiej*, red. F. Adamski, Warszawa 1973, s. 185–202.

Preus R., Czupryńska A., Perz P., *Słownik parapsychologiczny*, Warszawa 1993.

Salij J., *Kościół naszym domem*, „Idziemy" 29.01.2012 (www.adonai.pl/wiara/?id=72, 06.05.2013).

Wiśniewska-Roszkowska K., *Erotyka a religia*, Wrocław 1988.